

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 lutego 2025 r.

Pozycja 102

POSTANOWIENIE z dnia 20 grudnia 2023 r. Sygn. akt Ts 152/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jarosław Wyrembak,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej [...] Sp. z o.o. w sprawie zgodności:

- 1) art. 112 § 1-3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 255); „w brzmieniu obowiązującym po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45), tj. od dnia 9 kwietnia 2010 r. (...) w zakresie, w jakim:
 - a) wyłącza kontrolę instancyjną postanowienia wydanego na podstawie art. 112 § 3 [ustawy o kosztach sądowych],
 - b) różnicuje położenie osoby, która złożyła wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i osoby, która nie skorzystała z prawa ubiegania się o [to] zwolnienie (...),
 - c) uniemożliwia stronie i jej pełnomocnikowi reakcję na dokonanie zwrotu pozwu na tej podstawie albowiem bieg terminu rozpoczyna się od dnia doręczenia postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wobec czego w chwili powzięcia wiadomości o odrzuceniu środka zaskarżenia postawiona jest przed faktem upływu terminu do wniesienia opłaty sądowej (...) co prowadzi do wyłączenia kontroli instancyjnej postanowienia o zwrocie pozwu i różnicuje położenie prawne osób, które skorzystały z prawa do ubiegania się o zwolnienie od [tych] kosztów i osób, które z niego nie skorzystały a także możliwość wniesienia brakującej opłaty stanowi uprawnienie pozorne,
 - d) nie zawiera (wprost lub przez stosowne odwołanie się do innego przepisu) klauzuli wskazującej na to, że może on stanowić podstawę zwrotu pozwu, w szczególności nie zawiera nawet zwrotu «zwrot pozwu» lub bliskoznacznego, a tym samym tak zredagowany przepis nie powinien stanowić samodzielnej – innej niż art. 130² § 1 [ustawy – Kodeks postępowania cywilnego], gdzie wprost mowa jest o zwrocie pozwu – podstawy dokonania takiego rozstrzygnięcia,
 - e) nie wskazuje (wprost lub przez stosowne odwołanie się do innego przepisu) w jaki sposób dokonać należy na podstawie tego przepisu zwrotu pozwu, tj. jaka prawna forma działania jest w rozważanym przypadku ade-

- kwatna (postanowienie sądu czy zarządzenie przewodniczącego) wobec czego postanowienie wydane z powołaniem się na art. 112 § 3 ustawy o kosztach sądowych wydane jest bez podstawy prawnej,
- f) wyłącza zastosowanie instytucji postępowania naprawczego, o której mowa w art. 130² § 2 [ustawy – Kodeks postępowania cywilnego], pomimo braku stosownej klauzuli w całym przepisie,
 - g) nie określa (wprost lub przez stosowne odwołanie się do innego przepisu) sankcji związanej z upływem terminu od wniesienia opłaty;
 - h) obarczony jest brakiem suspensywności”;
- 2) art. 394 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego „w brzmieniu obowiązującym po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469), tj. od dnia 7 listopada 2019 r., (...) w zakresie, w jakim:
- a) uzależnia skuteczność wniesienia środka zaskarżenia od wcześniejszego otrzymania jego pisemnego uzasadnienia,
 - b) stwarza dodatkową barierę fiskalną i proceduralną prowadzącą do wydłużenia czasu trwania postępowania cywilnego,
 - c) prowadzi do czasochłonnego powielenia czynności sądu, który najpierw sporządza zasadnicze motywy rozstrzygnięcia, a następnie uzasadnienie tego rozstrzygnięcia,
 - d) odbiera stronie postępowania cywilnego prawo wyboru między oparciem środka zaskarżenia wyłącznie o zasadnicze powody rozstrzygnięcia przy możliwości oszczędności czasu a oparciem środka zaskarżenia o ewentualne dodatkowe motywy ujawnione przez sąd *a quo* w treści uzasadnienia licząc się z wydłużeniem czasu trwania postępowania”;
- 3) art. 112 § 1-3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych „w brzmieniu obowiązującym po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45), tj. od dnia 9 kwietnia 2010 r., i art. 394 § 2 [ustawy – Kodeks postępowania cywilnego] w brzmieniu obowiązującym po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469), tj. od dnia 7 listopada 2019 r., (...) w zakresie, w jakim tworzą dwa niezależne od siebie reżimy prawne statuujące różne regulacje i różne sposoby postępowania wobec osób znajdujących się w takim samym położeniu faktycznym”;
- z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 i 2, art. 78, art. 176 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 13 października 2020 r. (data nadania), [...] Sp. z o.o. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru, wystąpiła z zarzutami na tle następującego stanu faktycznego.

1. Postanowieniem z 15 stycznia 2020 r. (sygn. akt [...]), wydanym w toku postępowania wszczętego z pozwu skarżącej, Sąd Okręgowy w W. XX Wydział Gospodarczy (dalej: Sąd Okręgowy) oddalił wniosek skarżącej o zwolnienie od kosztów sądowych wskazując, że nie przedstawiła ona przesłanek uzasadniających zwolnienie, ani też dokumentów pozwalających na dokonanie oceny jej sytuacji materialnej. Skarżąca złożyła zażalenie na to rozstrzygnięcie, które Sąd Okręgowy odrzucił postanowieniem z 15 maja 2020 r. (sygn. akt [...]) wskazując, że jest ono niedopuszczalne. Sąd podniósł, że postanowienie Sądu Okręgowego z 15 stycznia 2020 r. nie zawierało uzasadnienia, a jedynie zasadnicze powody rozstrzygnięcia. Podkreślił jednocześnie, że postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym uzasadniane jest tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia. Jeśli strona skarżąca nie wystąpi w przepisany termin z żądaniem sporządzenia uzasadnienia postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym, wyłączenie możliwości jego zaskarżenia następuje z mocy prawa. Skoro skarżąca nie zwróciła się w przepisany termin z wnioskiem o uzasadnienie kwestionowanego postanowienia, to – jak podniósł Sąd Okręgowy – zgodnie z art. 394 § 2 w związku z art. 357 § 5 i 6, a także na podstawie art. 370 w związku z art. 397 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, dalej: k.p.c.), jej zażalenie podlegało odrzuceniu.

W związku z rozstrzygnięciem z 15 maja 2020 r., zarządzeniem z 16 czerwca 2020 r., sygn. akt [...], Przewodniczący Wydziału w Sądzie Okręgowym w W. XX Wydział Gospodarczy zarządził zwrot pozwu skarżącej z uwagi na brak uiszczenia opłaty sądowej. Sędzia wskazał, że termin do uiszczenia opłaty od pozwu biegł od chwili doręczenia skarżącej odpisu postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Ponadto podniósł, że wniesienie niedopuszczalnego środka odwoławczego nie mogło przerwać biegu terminu na opłacenie pozwu, którego zwrot następuje w razie braku terminowego uiszczenia należnej opłaty sądowej.

Postanowieniem z 10 sierpnia 2020 r. (sygn. akt jw.) Sąd Okręgowy nakazał zwrot na rzecz skarżącej kwoty 32 584 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej uiszczonej przez nią 17 lipca 2020 r., tj. po upływie terminu. Sąd zwrócił uwagę, że prawomocne zarządzenie o zwrocie pozwu z 16 czerwca 2020 r. wydano na podstawie art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie: Dz. U. z 2020 r. poz. 755; dalej: u.k.s.c.), który jest regulacją szczególną zarówno w stosunku do art. 130, jak i art. 130² k.p.c. Wskazał jednocześnie, że jeśli skarżąca nadal popiera roszczenie, ma prawo wystąpić z nim w nowym, prawidłowo opłaconym pozwie.

2. W tym stanie rzeczy skarżąca wystąpiła do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną zarzucając niezgodność art. 112 § 1-3 u.k.s.c. w brzmieniu „po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45) oraz art. 394 § 2 k.p.c. w brzmieniu po nowelizacji na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469)” ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi. Ponadto w skardze podniesiono, że w ramach obowiązującego systemu prawa współistnieją dwa symetryczne reżimy, tj. oparte na art. 130² k.p.c. i na art. 112 u.k.s.c., co w opinii skarżącej jest niezgodne z Konstytucją.

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2020 r. (doręczonym 24 grudnia 2020 r.) skarżąca została wezwana do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej m.in. przez doręczenie prawidłowego pełnomocnictwa szczególnego oraz udokumen-

owanie daty doręczenia orzeczenia wskazanego jako ostateczne. Skarżąca odniosła się do powyższego wezwania pismem z 31 grudnia 2020 r. (data nadania).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia na warunkach określonych w Konstytucji oraz u.o.t.p.TK. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych prawem wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, jeżeli skarga konstytucyjna nie spełnia wymagań przewidzianych w ustawie, a usunięcie braków jest możliwe, sędzia Trybunału wydaje zarządzenie, w którym wzywa do ich usunięcia w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia. Zgodnie zaś z art. 61 ust. 4 pkt 2 tej ustawy Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, jeżeli braki, o których mowa w art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, nie zostały usunięte w terminie.

3. Po przeprowadzeniu rozpoznania wstępnego przedmiotowej skargi Trybunał Konstytucyjny ustalił, że nie spełnia ona warunków dopuszczenia do rozpoznania merytorycznego z uwagi na nieusunięcie przez skarżącą braków formalnych wymienionych w zarządzeniu Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 20 grudnia 2020 r. Wobec nieusunięcia któregokolwiek z braków określonych w zarządzeniu w terminie ustawowym, Trybunał postanawia odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3.1. Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna winna zawierać udokumentowanie daty doręczenia ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie objętej wniesioną skargą. Ustawa nie przewiduje wyjątków, na podstawie których skarżący byłby zwolniony z tego obowiązku. W ustawie nie określono wprawdzie formy ani rodzaju dokumentu, jaki powinien być przedstawiony wraz ze skargą w tym zakresie, ale niewątpliwie musi być on wiarygodny, a z jego treści winna jednoznacznie wynikać data odebrania ostatecznego orzeczenia. Takim dokumentem może być w szczególności zwrotne potwierdzenie odbioru, które w świetle utrwalonego orzecznictwa jest dokumentem urzędowym, korzystającym z domniemania zgodności z prawdą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2011 r., sygn. akt [...]).

W reakcji na wezwanie do usunięcia braku formalnego w zakresie udokumentowania daty doręczenia orzeczenia wskazanego w skardze jako ostateczne, tj. braku określonego w punkcie drugim zarządzenia Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2020 r., skarżąca poinformowała, że zwrotne poświadczenie odbioru przesyłki zawierającej zarządzenie z 16 czerwca 2020 r. znajduje się w aktach sprawy o sygn. [...] w Sądzie Okręgowym w W. XX Wydział Gospodarczy (dalej: Sąd Okręgowy) oraz że wgląd do akt sądowych jest utrudniony z uwagi na restrykcje wprowadzone w związku z obowiązującym stanem epidemii.

Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że brak właściwego udokumentowania daty doręczenia ostatecznego rozstrzygnięcia uniemożliwia ustalenie, czy skarga została wniesiona w wyznaczonym ustawowo terminie. Obowiązek udokumentowania daty doręczenia rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 77 u.o.t.p.TK, spoczywa – zgodnie z art. 53 ust. 1 u.o.t.p.TK – na skarżącej. W celu wykonania zarządzenia w zakresie usunięcia braku formalnego dotyczącego udokumentowania daty doręczenia rozstrzygnięcia wskazanego w skardze

jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, skarżąca mogła przedstawić np. potwierdzoną za zgodność z oryginałem kopię (odpis) potwierdzenia odbioru, odpis wydruku z systemu teleinformatycznego lub odpis koperty zaopatrzonej w numer przesyłki ze stemplem pocztowym. Choć poprawne usunięcie tego braku formalnego było możliwe, skarżąca nie przedłożyła w tym zakresie żadnego dowodu celem spełnienia wymagania określonego w art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p.TK (por. np. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 16 października 2019 r., sygn. Ts 232/17, OTK ZU B/2020, poz. 39).

3.2. Zgodnie z art. 53 ust. 2 pkt 3 u.o.t.p.TK obowiązkiem skarżącego jest dołączenie do skargi pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz reprezentowania przed Trybunałem w konkretnej sprawie i w określonym zakresie. Trybunał ustalił, że w analizowanej sprawie dołączono do skargi pełnomocnictwo ogólne do reprezentacji „we wszystkich instancjach przed sądami powszechnymi, organami administracji publicznej, w tym również egzekucyjnymi i innymi podmiotami posiadającymi osobowość prawną lub nieposiadającymi osobowości prawnej, lecz mogącymi zgodnie z ustawą nabywać prawa i obowiązki oraz przed osobami fizycznymi, z prawem udzielania dalszych pełnomocnictw”.

W odpowiedzi na wezwanie do usunięcia braku formalnego w zakresie doręczenia pełnomocnictwa szczególnego, skarżąca ponownie przedstawiła dokument o powyższej, znanej już Trybunałowi treści, uzupełniony o naniesione odręcznie, częściowo nieczytelne i nieparafowane zapiski i skreślenia. Wątpliwości budzi przede wszystkim brak potwierdzenia odpisu tego dokumentu za zgodność z oryginałem, zwłaszcza że brakuje także potwierdzenia przyjęcia udzielonego pełnomocnictwa. Uwagę zwraca ponadto fakt, że dokument ten opatrzony został tą samą datą, co pełnomocnictwo dołączone pierwotnie do skargi, tj. 10 września 2020 r. Jeśli przedstawiony Trybunałowi dokument nie został antydatowany i został wystawiony przed dniem wniesienia skargi, to mógł być do niej dołączony. Poświadczenie za zgodność z oryginałem pozwoliłoby zaś uniknąć powstania wątpliwości co do jego autentyczności.

4. Niezależnie od powyższych, samodzielnych przesłanek odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu Trybunał ustalił, że skarżąca nie wskazała sposobu, w jaki konstytucyjne wolności lub prawa – wynikające z przywołanych we wniesionej skardze wzorców kontroli – zostały naruszone przez każdy z zaskarżonych przepisów. Uzasadnienie sposobu naruszenia konstytucyjnych praw podmiotowych sprowadziło się w skardze jedynie do polemiki z niekorzystnymi rozstrzygnięciami sądowymi oraz ogólnych postulatów i osądów. Skarżąca nie wypełniła więc ciężącego na niej w tym zakresie obowiązku, o którym stanowi art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK. Trybunał wskazuje, że nie jest dopuszczalne kwestionowanie za pomocą skargi konstytucyjnej jednostkowych aktów stosowania prawa. Do kompetencji Trybunału nie należy bowiem kontrola prawidłowości ustaleń organów stosujących prawo ani kontrola wykładni przepisów stosowanej w sądach powszechnych. Skarga konstytucyjna nie jest środkiem prawnym służącym do kwestionowania rozstrzygnięć sądowych. Należy ponadto podkreślić, że naruszenie konstytucyjnych praw lub wolności w ostatecznym orzeczeniu wydanym w sprawie winno mieć charakter obiektywny, bowiem skarga konstytucyjna nie jest środkiem służącym do odmiany niekorzystnej, indywidualnej sytuacji prawnej, która zaistniała w wyniku własnych działań skarżącego, w szczególności uchybień, zaniedbań bądź nieznajomości lub nieświadomości obowiązywania określonych przepisów i instytucji prawnych.

5. W ramach wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej Trybunał Konstytucyjny, zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK, ustala, czy zaskarżone przepisy były podstawą roz-

strzygnięcia, w którym ostatecznie orzeczono o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji. Zgodnie zaś z art. 53 ust. 2 pkt 2 u.o.t.p.TK Trybunał ustala, czy skarga konstytucyjna wniesiona została po wyczerpaniu przysługującej skarżącemu drogi prawnej, o której mowa w art. 77 ust. 1 tej ustawy. Z oczywistych względów uchylenia stwierdzone w powyższym zakresie nie mogą zostać usunięte w drodze wezwania do usunięcia braków skargi w myśl art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK.

W tym kontekście w analizowanej sprawie uwagę zwraca stanowisko Sądu Okręgowego, który w postanowieniu z 10 sierpnia 2020 r. (sygn. akt [...]) wskazał, że jeśli skarżąca nadal popiera swe roszczenie, ma prawo wystąpić z nim w nowym pozwie, ewentualnie wnioskując na nowo o zwolnienie od kosztów sądowych, co świadczyłoby o tym, że droga sądowa w analizowanej sprawie nie pozostaje dla skarżącej zamknięta. Trybunał nie przystępuje jednak do stanowczych ustaleń w tym zakresie, ponieważ braki, których usunięcie było możliwe zgodnie z zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2020 r., nie zostały usunięte w terminie ustawowym.

6. W związku z powyższym, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p.TK, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.